

Het netwerk werkt.

Paul van Brakel, Netwerkcoördinator regio Noord-Veluwe Museummanager Nederlands Artilleriemuseum, 't Harde

In november 2007 heeft de regio Noord-Veluwe, naar ik meen als 3^e in de provincie Gelderland, het cursusgedeelte voor het schrijven van een calamiteitenplan afgesloten en is er een convenant ondertekend voor ondersteuning in kennis, medewerking en faciliteiten naar de deelnemers toe in geval van nood. Hiermee hebben een 16-tal erfgoedinstellingen van uiteenlopende aard, waaronder musea, streekarchieven, oudheidkamers en zelfs een instelling met een uiteenlopende levende have zich aan elkaar verbonden. Gezien de overlappende taken en belangen was bij de start de solidariteit groot, daarbij ook het gevoel dat je ergens op terug kunt vallen.

Ik heb voor deze regio (Noord-Veluwe) de coördinatie van de eerste termijn op me genomen. De coördinatie wordt uitgevoerd door een medewerker van een van de deelnemende instellingen voor een periode van twee jaar.

Een ding was voor ieder van ons duidelijk: het is zaak dat er een goed calamiteitenplan op tafel kwam, waarin zowel de bedrijfshulpverlening als de collectiehulpverlening gereguleerd staat. Het begrip bedrijfshulpverlening, wat je vandaag in vrijwel elk bedrijf of instelling tegenkomt, was voor velen enigszins bekend of had men reeds van gehoord. Collectiehulpverlening daar in tegen was voor de meesten een nieuw begrip, en gezien de aard van de instellingen een noodzakelijk kwaad. Uiteraard staat binnen een calamiteitenplan steeds de veiligheid van mens en dier voorop. Maar hoeders van het cultureel erfgoed ervaren de objecten en documenten net zo goed als een punt van zorg. De cursus heeft daar veel inzicht, bewustwording en handreikingen in geboden en geattendeerd op de mogelijkheden en op hulpverlenende instanties. (Brandweer was een logische organisatie, Documentenwacht een nieuw fenomeen).

Allereerst een profielschets van de deelnemende instellingen: er is 1 instantie die uit het oog springt met dagelijks een groot aantal bezoekers (vaak wel duizenden bezoekers op een dag), werkt met tijdelijke seizoensmedewerkers (met alle daarbij horende voor- en nadelen op het deelnemen aan de BHV), een uitzonderlijke collectie heeft (levende have, echter hun deelname is gericht op het beheer van hun archief); het Dolfinarium. Verder zijn het musea van de 'kleine' categorie en streekarchieven die meerdere gemeenten dienen. Zij hebben allen gemeen een collectie te beheren en bezoekers te ontvangen en dit allemaal met een beperk aantal medewerkers in dienst, vaak ook nog op part timebasis, of zelfs geheel op vrijwilligers draaien.

Hier hebben we al meteen een essentieel probleem te pakken: met weinig mensen wordt veel en verantwoordelijk werk verricht, waarbij men zich ook bewust is van die verantwoordelijkheid. En dan de vraag: wie gaat dit dan doen en wie neemt het voortouw? De meesten ervaren deze taken en verantwoordelijkheden als een bijkomende zaak en niet als de kerntaak waarvoor men aangenomen is of wat men als vrijwilliger voor ogen had. Je ziet ook de tendens bij de oudere vrijwilligers dat ze dergelijke verplichtingen niet meer aan willen. Dat hadden ze vroeger altijd moeten doen en zijn blij dit nu eens aan anderen over te kunnen laten. Hierdoor zie je ook gebeuren

dat mensen met bestuurlijke verantwoordelijkheden (bij instellingen die louter met vrijwilligers werken) de neiging hebben dit zelf dan maar op te pakken, omdat veiligheids- en arbozaken ook wettelijke verplichtingen kennen waarop besturen aan te spreken zijn. In de praktijk echter blijkt elke keer weer dat juist die medewerkers die direct met het publiek in aanraking komen, als de meest logische personen voor de BHV in aanmerking komen. (begeleiden van publiek bij ontruiming).

Het bleek in het voortraject dat de verschillen tussen de instanties ten opzichte van de BHV en CHV erg groot was. Een verschil in ervaring, kennis en beschikbaarheid van mensen, en last but not least verschillende budgetten. (niet onbelangrijk voor het aanschaffen van o.a. extra nood-, depotmaterialen e.d.)

En dan begint zo'n netwerk te werken!!!

De afspraak is twee maal per jaar bijeen te komen, de eerste bijeenkomst werd meteen ingepland. Spontaan werd ik benaderd door een van de deelnemers die aanbood een deel van de bijeenkomst in te vullen rondom brandblussers. Vanuit zijn functie had hij veel met brandblussers te maken en constateerde al in een vroeg stadium dat veel van de deelnemers op dit gebied weinig ervaring hadden. Een demonstratie met een brandblusser tijdens de bijeenkomst gaf al snel weer dat menigeen het eigenlijk maar enge apparaten vonden, die enge geluiden maakten, veel tegenkracht veroorzaakten, enz. Men had er nog nooit mee gewerkt, het was dan gelukkig ook nooit nodig geweest. De demonstratie bracht teweeg dat de apparaten een onttovering ondergingen. Een niet onbelangrijk resultaat voor een publiek dat toch in geval van nood hiermee moest werken. Onbekend maakte dus onbemind en met een beetje voorkennis zal er hopelijk in de toekomst toe leiden met minder schroom en afkeer en daarmee met meer beleid het kwaad bestrijdend dergelijke apparaten ter hand te nemen indien noodzakelijk.

Strekking hiervan is dat op deze wijze wezenlijke ervaringen doorgegeven worden binnen het netwerk. Uiteraard had deze bijeenkomst ook een evaluerend effect: hoe is de stand van zaken ten opzichte van het kersverse calamiteitenplan, waar loop je tegen aan. Daarnaast had een van de instellingen juist een BHV-oefening achter de rug, waarvan de ervaringen breeduit op tafel kwamen. Sterker nog: andere deelnemers werden uitgenodigd bij de herhalingsoefening aanwezig te zijn, wat door enkelen ook gebruik van is gemaakt.

Bij de tweede bijeenkomst is er een rondje gemaakt of er zich calamiteiten hebben voorgedaan. Dit leverde een discussie op waarbij direct respons gegeven kon worden door de aanwezigen. Als voorbeeld: bij een van de instellingen werd een schimmelexplosie geconstateerd. Het werd meteen duidelijk dat anderen daar ervaring in hadden waardoor direct raad gegeven kon worden. Het bleek dat sommige oplossingen dicht bij huis waren dan vermoed. Je moet er dus tijdens de bijeenkomsten ermee voor de dag komen om te ontdekken dat je niet de enige bent die met een dergelijk probleem kampt en dat ervaringsdeskundigheid direct aanwezig kan zijn.

Dat het netwerk ook een brug kan slaan, bleek uit het vervolg van deze bijeenkomst:

Er kwam een vertegenwoordiger van de brandweer uit mijn gemeente Elburg (op een paar beroepskrachten na is het een vrijwillig brandweerkorps) bij mij op bezoek in verband met de gebruikersvergunning van een van onze paviljoens. Omdat hij het prachtig vond wat er in onze tentoonstelling stond, heb ik hem zijdelings gevraagd wat hij met musea had. Hiermee introduceerde ik hem terzijde het dilemma dat we als erfgoedinstelling bij brand naast de persoonlijke veiligheid ook zaken verliezen die van belang zijn voor de samenleving en het nageslacht, een onomkeerbare situatie. Dat probleem was hem volstrekt duidelijk. Ik vertelde hem over ons netwerk, dat we binnenkort weer een bijeenkomst hadden belegd en dat ik het op prijs zou stellen wanneer hij iets wilde komen vertellen over gebruikersvergunningen en het benaderen van gebouwen en branden door brandweerlieden. Er kwamen meteen termen als 'aanvalsplannen' op tafel, de meeste ook nog in digitale bestanden opgeslagen in brandweerauto's waardoor deze direct tijdens het uitrukken op te roepen zijn etc. Ik maakte hem ook meteen warm voor een discussie op de bijeenkomst over

ontruimingsplannen en prioriteitenlijsten voor objecten. Met deze laatste opmerking ging hij enigszins peinzend naar huis. Tijdens de bijeenkomst heeft hij iets uitgelegd en laten zien over aanvalsplannen en er werd positief gereageerd op de vraag of de brandweer genegen is, uiteraard als de situatie het toelaat, om ook de objecten veilig te stellen. Ja, maar welke dan? ..... Het bleek al snel dat je van de brandweer niet kunt verwachten parate kennis van de waarde van de objecten te hebben. Wij hebben dus de taak de brandweer hierbij te helpen. We moeten hiervoor dan ook zelf contacten met hen leggen en ons enthousiasme voor het cultuurbehoud aan hen over brengen. De wil van de brandweer is er wel, zij zien het belang van ons werk in. Kortom; neem contact met ze op en met hen een aanvalsplan opstellen, desnoods met fotootjes van de meest waardevolle objecten op plattegronden. Bleef natuurlijk de opmerking dat de situatie ter plekke doorslaggevend is of het wel mogelijk is hierin iets te kunnen betekenen.

Bij kleine instellingen en instellingen met een beperkt aantal medewerkers komen veel werkzaamheden steeds bij dezelfde personen te liggen. Werkzaamheden die niet altijd behoren tot de kerntaken van deze medewerkers. De Noord-Veluwe is de laatste jaren vaak een pilotgebied geweest voor diverse projecten (o.a. het gebiedsgericht cultuurbeleid, waarbij een intensere samenwerking tussen musea is ontstaan), waardoor het voor deze medewerkers het wel eens erg druk kon worden. Elk van deze projecten had zijn eigen bijeenkomsten, waarbij ik steeds de zelfde mensen terugzag. De komst van een Netwerk Veiligheidszorg was weer een nieuwe in dit rijtje. Al bij de verzending van de uitnodigingen voor de eerste bijeenkomst werd me duidelijk gemaakt dat sommigen zich afmeldden omdat het gewoonweg te druk is gaan worden. Of zoals iemand opmerkte: 'we beginnen zo onderhand aardig achter onszelf aan te hollen'. Een punt wat overigens ook de andere projecten aanging. Op voorstel van diezelfde persoon, is er in de regio Noord-Veluwe een Erfgoedplatform opgericht. De bedoeling hiervan is dat de bijeenkomsten van verschillende projecten gebundeld worden op 1 dag. Door de inzet en tussenkomst van het Gelders Erfgoed is hier reeds 1 bijeenkomst van geweest. In samenspraak met de deelnemers van het Netwerk Veiligheidszorg hebben we besloten de volgende bijeenkomsten onder te brengen bij dit platform en een dagdeel voor ons te reserveren. Even was er een probleempje omdat de gebieden/regio's van de verschillende projecten andere grenzen kenden. Door de 'grensverleggende' organisatie van andere projecten heeft dit probleem zich opgelost.

Voor de toekomst zouden de deelnemende instanties van elkaar wat meer moeten ontdekken waar ieders sterke kant ligt. De wil om ervaring en kennis met elkaar te delen is tijdens de bijeenkomsten nadrukkelijk aanwezig. We weten misschien nog te weinig van elkaar wie parate kennis over welk onderwerp in huis heeft. Het netwerk is ook een prima springplank om nader in contact te komen met instanties die hulp bieden in nood. De brandweer is al een keer uitgenodigd, er kunnen nog vele anderen volgen. Omdat we zo goed als allemaal met kleine budgetten moeten werken, kan het netwerk door samenwerking een en ander bereiken. Zo denk ik aan een gezamenlijke inkoop van materialen en diensten wat een kwantumkorting kan opleveren.

Nu voor de Provincie Gelderland alle regio's een netwerk kent, zou deze dag ook een leuke aanzet kunnen zijn om de coördinatoren wat nader tot elkaar brengen. Ook op dit niveau kan een vruchtbare uitwisseling van ervaringen, suggesties en kennis tot stand komen.

Dat het netwerk niet alles in de hand heeft is onlangs gebleken. Op 21 januari j.l. brandde het streekmuseum Veluws Diorama in Nunspeet af, waarbij de gehele collectie verloren is gegaan. Het museum was geen deelnemer aan het project en ook geen lid van het netwerk. (Het betrof een privécollectie) Dit betekende niet dat we niet met gespitste oren dit nieuws hebben gevolgd en te polsen of er hulp nodig is. Op een paar samenwerkingsverbanden in de directe buurt na, heeft dit museum weinig contacten met collegamusea. De solidariteit reikte in ieder geval wel zover dat wat mij betreft, als daar behoefte toe was, zij ook op onze steun hebben kunnen rekenen. Het blijkt dat samenwerking en contact onderhouden (al is het niet dagelijks) hierin essentieel is, het netwerk werkt pas goed als er samenwerking is. Ik heb zelf nooit gemerkt dat het wat de Noord-Veluwe betreft er niet de wil toe is. Hooguit de praktische invulling voor wat betreft tijd en mensen kan wat lastig zijn.

Paul van Brakel
Coördinator netwerkwerk veiligheidzorg Noord Veluwe